

MAGYAR GERONTOLÓGIA 13. ÉVFOLYAM KONFERENCIA KÜLÖNSZÁM

2021. 13. évf. Konferencia Különszám
On-line verzió: ISSN 2062-3690
[www.https://ojs.lib.unideb.hu/gerontologia](https://ojs.lib.unideb.hu/gerontologia)

Időskori életminőség, jóllét és idősődéssel kapcsolatos attitűdök vizsgálata

Ferwagner Anna

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola, PhD hallgató

Kulcsszavak: időskor, jóllét, életminőség, étellel való elégedettség, idősődéssel kapcsolatos attitűdök

Az idősödés folyamatának megélése számos tényezőtől függ, ilyen például az egészségi állapot, a társas kapcsolatok, az életünk során kitűzött célok teljesítése, életünk értelmének beteljesítése, az étellel való elégedettség, a jóllét vagy az életminőség. Az *idősödés veszteség modellje* szerint az idősödés negatív folyamatként, veszteségek sorozataként értelmezhető. (Lampek és Rétsági, 2015) Ezzel szemben a *sikeres idősödés* pedig új erőforrások kialakítására képes viselkedésmintázatnak tekinthető, magában hordozza a rugalmasságot, pozitív életszemléletet és a személyes fejlődés lehetőségét egyaránt (Baltes, Smith és Staudinger, 2000; Kerekes, 2013). A *jóllét* konstruktuma számos tényezőt foglal magában, úgy az általános jóllétet (fizikai, lelki, szociális jólléthez szükséges feltételek megléte), mint a szubjektív jóllétet (egyén érzése, hogy a feltételek mennyire elégítik ki saját belső igényeit) vagy az érzelmeket. Az életminőség magában foglalja a fizikális állapotot, testi jóllétet, a pszichés állapotot, a szubjektív jóllétet, valamint a szociális tevékenységet a társadalomban. Az életminőség és a jóllét fogalmakat gyakran azonos értelemben is használják. (Koós, 2018; Kopp és Martos, 2011; Szántó és mts., 2016)

Számos kérdőíves lehetőség van a jóllét és az életminőség felmérésére. Kérdéses, hogy az időséssel kapcsolatos kutatások során mely kérdőíveket célszerű használni, melyek szolgálhatnak többletinformációval vagy épp melyek mérnek nagyon hasonló konstrukciókat. Két kutatásban többek között az idősődéssel kapcsolatos attitűdök, valamint a jóllét és az

időskori életminőség kapcsolatát vizsgáltuk, illetve azt, hogy a jóllétet mérő kérdőívek közül melyik alkalmazása lehet a legcélravezetőbb.

1. Kutatás

Az 1. kutatásban (N=110; 24 férfi és 86 nő; életkor: 65-97 év; önellátók és idősotthonban élők; papír alapú kérdőív) többek között az idősödéssel kapcsolatos attitűdök (AAQ – *Attitudes to Ageing Questionnaire*, magyar nyelvű validáció: Tróznai és Kullmann, 2007), az élettél való elégedettség (SWLS – *Satisfaction With Life Scale*, magyar nyelvű validáció: Martos és mts., 2014) és az életstílus elégedettség (LSS – *Lifestyle Satisfaction Scale*, Cambell A, Converse PE. és Rodgers WL, 1976) mérésére szolgáló kérdőíveket használtuk. Az élettél való elégedettség és az életstílus elégedettség egy adott személy életminőségének szubjektív kognitív értékelése, a pozitív életminőség, a lelki egészség, szubjektív jóllét összetevője. Az idősödéssel kapcsolatos attitűdök mérésére kidolgozott kérdőív három alskálát mér: a pszichológiai növekedés alskála az egész életen át tartó fejlődés lehetőségét fogalmazza meg, az élet pozitívumaira kérdez rá, a fizikai változás alskála az időskorban bekövetkező testi működésre, annak változásaira kérdez rá, míg a pszichoszociális veszteség alskála a pszichés és szociális veszteségeket foglalja magában, az idősödésre, mint negatív élményre kérdez rá.

Eredmények

Az eredmények alapján megállapítható, hogy mind az élettél való elégedettség, mind pedig az életstílus elégedettség esetében hasonló mértékű és irányú kapcsolat van az idősödéssel kapcsolatos attitűdök alskálaival, magasabb fokú elégedettség és jóllét esetén inkább növekedésként élik meg az idősödést. Az életstílus elégedettség skála túlzottan magas belső konzisztenciája arra utal, hogy az idős válaszadóknál nem különültek el az egyes dimenziók, a kérdéseket nagyon hasonlóan ítélték meg a válaszadók, így az egyes dimenziók nem szolgálnak többletinformációval idős válaszadók esetében. Ezen kívül az élettél való elégedettség skálával magas korrelációja miatt nem érdemes mindkét kérdőívet használni egy vizsgálaton belül.

2. Kutatás

A 2. kutatásban (N=450 fő; 174 férfi és 276 nő; életkor: 60-91 év; önellátók; papír alapú és online kérdőív) az idősödéssel kapcsolatos attitűdök (AAQ) és az étellel való elégedettség (SWLS) mellett a jóllét (*WHO-WBI – Well-Being Index, magyar nyelvű validáció: Susánszky és mts., 2006*) és az időskori életminőség (*WHOQOL-OLD – Quality of Life, Tróznai és Kullmann, 2007; The WHOQOL-OLD module – manual, 2006*) mérésére szolgáló kérdőíveket használtuk. Az időskori életminőséget mérő kérdőív hat alskála, témakör mentén méri fel a jóllétet idős korban: az érzékelési képesség, az autonómia, a múltbeli-jelenbeli-jövőben tervezett tevékenységek, a közösségben való részvétel, a halál és haldoklás továbbá az intimitás megélése.

Eredmények

Az eredmények alapján megállapítható, hogy mind az étellel való elégedettség, mind pedig a jóllét esetében hasonló erősségű és irányú kapcsolat van az idősödéssel kapcsolatos attitűdök kérdőív alskáláival, valamint az időskori életminőség kérdőív alskáláival. Magasabb fokú elégedettség, jóllét, autonómia, a közösségben való nagyobb mértékű részvétel esetén inkább növekedésként élik meg az idősödést, míg az egyre nagyobb mértékű érzékszervi hanyatlás és a haláltól-haldoklástól való nagyobb mértékű félelem esetén inkább veszteségként élik meg az idősödést. Ezen kívül a magasabb fokú autonómia, elfoglaltság, a közösségben való nagyobb mértékű részvétel magasabb fokú jólléttel és elégedettséggel jár együtt, illetve a haláltól-haldoklástól való nagyobb mértékű félelem esetében a legkisebb a jóllét és elégedettség érzése. A jóllét skálának az étellel való elégedettség skálával való magas korrelációja miatt ugyanakkor nem érdemes mindkét kérdőívet használni egy vizsgálaton belül.

A két kutatás eredménye alapján a felhasznált három, szubjektív jóllétet mérő kérdőív közül elegendő egy használata az idősödés megélésének vizsgálatakor, míg az időskori életminőséget mérő kérdőív további szempontokkal tudja gazdagítani a vizsgálatokat az idősödéssel kapcsolatos attitűdöket mérő kérdőív mellett.

Irodalom

Baltes P.B., Smith J., Staudinger U.M. (2000): Bölcsesség és a sikeres öregedés. In: Czigler I. (szerk.): Túl a fiatalságon: megismerési folyamatok idős korban. Akadémiai Kiadó.

Campbell, A., Converse P. E., Rodgers W. L. (1976). *The Quality of American Life*. New York: Russel Sage Foundation.

Kerekes Zs. (2013): Idősödő személyiség és fejlődés. In: Kállai J., Kaszás B, Tiringner I. (szerk.): *Az időskorúak egészségpszichológiája*. Medicina Kiadó, Budapest. 105-118.

Koós T. (2018): *A jóllét mérésének lehetőségei és az egészséggel kapcsolatos populációs mérések*. Nemzeti Közzolgálati Egyetem Államkutatási és Fejlesztési Intézet, Államreform Központ

Kopp M., Martos T. (2011): A társadalmi összjóllét jelentősége és vizsgálatának lehetőségei a mai magyar társadalomban I. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* 12 (2011) 3, 241-259.

Lampek K., Rétsági E. (2015): *Egészséges idősödés – az egészségfejlesztés lehetőségei időskorban*. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Martos T., Désfalvi J., Ittész A., Sallay V., Szabó T. (2014): Az Élettel való Elégedettség Skála magyar változatának (SWLS-H) pszichometriai jellemzői. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* 15 (2014) 3, 289-303.

Susánszky É., Konkoly-Thege B., Stauder A., Kopp M. (2006): A WHO Jól-lét Kérdőív rövidített (WBI-5) Magyar változatának validálása a HUNGAROSTUDY 2002 országos lakossági egészségfelmérés alapján. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* 7 (2006) 3, 247-255

Szántó Zs., Susánszky É., Berényi Z., Sipos Flórián, Murányi I. (2016): A jól-lét fogalmának értelmezése az európai szakirodalomban (2009–2014). *Metszetek* Vol. 5 (2016) No. 1, 16-46.

The WHOQOL-OLD module – manual. WORLD HEALTH ORGANIZATION, EUROPEAN OFFICE (COPENHAGEN), 2006.

Tróznai T., Kullmann L. (2007): Az idős emberek életminőségének és idősödéssel kapcsolatos attitűdjeinek vizsgálata. *LAM* 2007;17(2):137–143.